

צָרוֹר הַיְעוֹת מִן הַמְזֻרָח הַחֵיכּוֹן

סוּרִיָּה

העתונות, בראשית ספטמבר ש.נ., על התחלת ביצועו של ההסכם (מימי שלטונו של חוסני זעים) בדבר הכשרת קצינים סוריים בתוך כתלי חיל-האוויר המצרי. אכן, אין אחדות בידיעות על ענין זה. לפי גרסה אחת, נכנסו 70 קצינים סוריים לתקופת אימונים בת-שנה בחיל-האוויר של מצרים. לפי ידיעות אחרות כוללים השבעים, קצינים וסמלים כאחד; ומהם — רק ארבעים יעשו את תקופת הכשרתם בחיל-האוויר, ואלו ששה ישרתו בצי-המלחמה (דבר, המעיד כאילו על מגמה סורית לפתח כוחות-ים כל שהם משלה) — ויש להניח, כי העשרים וארבעה הנותרים יתקשרו בודאי, בענפים שונים של חיל-הצבא היבשתי. אכן, פלא-האחדות של „תר-גוס-השבעים“ במצרים לא יתחדש, כנראה, לגבי שבעים יורדי-מצרים סוריים אלה והידיעות על מעשיהם.

ברם, כנראה שאף האחדות בענינים צבאיים שבין שתי המדינות, מצרים וסוריה, עומדת בכלל בסימן שאלה כל שהוא. כי לפי ידיעות אחרות, עור-מדים צירי המשלחת הצבאית הסורית, אשר שוגרה למצרים בהתאם להסכם מימי זעים, לחזור לארצם בשל התרופפות נטית-המגע, אשר חלה מאז תמורת-המשטרים בסוריה.

בעקבות ההפיכה

בסוף אבגוסט נתפרסמו ידיעות (בין השאר — בעתונות האמריקאית) על כך, כי לאחר ההפיכה בדמשק נגד משטרו של חוסני זעים — פסקו משלוחי הנשק הצרפתי, אשר החלו מגיעים אל סוריה מאז ראשית הקיץ הזה. (בענין זה — עיין „מער-כות“, חוב' ג"ח).

* *

לשאלת קשרי המגע הצבאי התורכי-סורי בימים שלאחר רצח חוסני זעים והפיכת-דמשק, נתפרסמו גירסאות סותרות בשאלת גורלם של ההסכמים אשר הושגו על ידי זעים בענין שיתוף-הפעולה התורכי-סורי לגבי הדרכת הצבא הסורי והכשרת קציניו. הגירסה האחת אמרה כי אין בדעת ממשלת תורכיה להוסיף עתה ולקיים את ההסכמים הנ"ל, ועל כן פקדה על המשלחת הצבאית שבראשותו של הגנרל קזים אורבוי לחזור מיד לאנקרה. ואילו הגירסה האחרת (ממקורות סוריים) אמרה כי המשלחת חוזרת בכדי למסור דו"ח ולקבל הוראות מפורטות להמשך פעולתה בסוריה, כמוסכם מקודם. השבועות הקרובים יראו, בודאי, עם מי (ובאיזו מדה) האמת.

כי ממצרים תצא תורה

על אף השינוי במשטרה הפנימי של סוריה בישרה

ל ב נ ו ן

התוספת המידית הבולטת ביותר לעצמתה הצבאית של הלבנון הנה התוסדות חיל-האוויר. מעט אור על שאלות שהוצגו בנידון זה בעבר (ראה מערכות חוב' ג"ח עמ' 96) נשפך ע"י הידיעה של „רויטר“, מראשית ספטמבר, כי זה עתה הגיעו חמשה מעשרת מטוסי-האימון מתוצרת ברי-טית, אשר הוזמנו לפני זמן מסוים בשביל „מרכז הצבא לאימון האווירי“, שנוסד לא-זמן — ולמשלוח השני מחכים עוד לפני סוף חודש ספטמבר. כמובן, אין בעצם הידיעה סתירה מוחלטת לידיעות הקודמות

באוויר, ביבשה ובים...

המשך הידיעות, המגיעות מהלבנון — בחדשי אר-גוסט וספטמבר — דרך שופרי סוכנויות העתונות והרדיו, מעיד ברורות על כניסתה של ממשלת אותה ארץ לא-עשירה למסלול מובהק של תכונת-הזדיינות והכשרה (לפחות — פסיכולוגית) להרחבת כוחותיה הצבאיים. וכנראה שניתן לממשלת לבנון יסוד להרגשה, כי המעצור הכספי לא יעמוד עוד לשטן על הדרך לכל מעשה בפועל, המצריך השקעה בזין, ודמי החזקה לכוחות מגויסים.

תיך חמש שנים. לצבא עומד בן עשרה אלפים. ציפו לכך כי עד סוף ספטמבר תוצע בפני הפר- למנט הלבנוני הצעה כספית מיוחדת, בהיקף של כ- 25 מיליון לירות לבנוניות (קרוב ל-3 מיליון לירות סטרלינג) — אם כי מקורות אחרים דברו על ארבעה וחצי מיליון לירות סטרלינג). בעיקר — לצורך רכישת מטוסים, טנקים, תותחים, נשק קל ותחמושת. יש לציין, כי בכמה ידיעות מדובר בזמן האחרון על כך כי מקצת מהתקציב המיוחד הנ"ל יוצא לרכישת מספר ספינות — „קטנות, אך מזוינות היטב” — בתורת „צעד ראשון לקראת כינונו של צי-מלחמה”. מקורות ידועים ציינו כי עשר (לפי ידיעות אחרות — שבע) הוא מספר הספינות שבתכנית — אך לא פרטו, כמובן, את סוגיהן וממדיהן. צריך להניח כי המדובר הוא, בראש וראשונה, בסירות-משמר-חופים מזוינות, ועוד ספינות זעירות בדומה לזה.

* *

לקראת הרחבת ממדי הצבא?

בעקבות הידיעות על הנהגת ההכשרה צבאית בבתי הספר הלבנוניים, והחשת התכניות לשירות-צבא-של-חובה (ראה „מערכות”, חוב' נ"ח), נודע בסוף אבגוסט כי הוקצבו ע"י הממשלה הלבנונית 2 מיליון לירות לבנוניות (פחות מרבע מיליון לירות סטרלינג) לצורך „חיזוקם של הצבא והג'נדרמריה”. סכום זה אינו מעיד, כמובן, על הרחבה רצינית של ממדי הצבא. אך יתכן ואין זאת אלא הקצבה ראשונה לצורך סידורי מעבר. גודל התשלומים וה- הכנסות מסוגים שונים, אשר תהנה מהם הלבנון בעתיד — ממפעלי הנפט ומצנורות הנפט — הוא שיקבע בודאי במידה מרובה גם את ההיקף בו תקיים את כוחותיה המזוינים.

* *

הידיעות מאמצע אבגוסט דברו על משלוחי נשק צרפתי, לרשותה של ממשלת לבנון.

חיסול ארגון ה„פלנגות” — לשם מה?

טרם נתברר במידה מספקת, האם סגירת ארגון ה„פלנגות” (הנוצרי — ובעל צביון הגנתי) ע"י ממ- שלת הלבנון נועדה רק לשמש „משקל שכנגד” לאי-סדר „המפלגה הסורית הלאומית”, יריבתן של ה- „פלנגות”, ולהוכיח שהממשלה בדרך כלל נוהגת ביד תקיפה — או שהיה בדבר גם משום צעד מכוון להח- לשת מעמדו הפוליטי העצמאי של הגורם הנוצרי (ובראש וראשונה — המרוניטי) שבלבנון.

על „מטוסי-קרב” — כי רבים הם מטוסי-האימון אשר ניתן להפעילם (ואף הופעלו ע"י האויב בחזית המל-חמה בארץ-ישראל) בתורת מטוסי-קרב בעלי זיון קל. „רויטר” מאשר את הידיעות על מ"מ בין ממ- שלת הלבנון לבין פירמות בריטיות, אמריקניות, צר-פתיות ואיטלקיות בענין רכישת אוירונים — אולם מקורות מוסמכים, לדבריו, סבורים כי יש להעדיף מטוסים בריטיים על פני כל השאר.

למען השלים את תמונת התכונה בשטח חיל-האוויר צריך עוד לציין, כי לפי הכרזת דובר ממשלת הלבנון מתכוונים ליצירת חמש (או שש) טייסות (בעיקרן — של מטוסי-קרב), — וזוהי מגמת תכנית הפיתוח של כוחות-האוויר.

כי האישור בפרלמנט לחוק גיוס-החובה (שנתקבל באמצע אבגוסט) מכוון, כנראה, הפעם למעשים — אפשר לראות מתוך הידיעה, שמוקמים והולכים שני מרכזי-אימון צבאיים, האחד — בסמוך לבירות והשני — בטריפולי, שבצפונה של לבנון. כן מודיעים על כך, שבאמצע השנה, יפתח בטריפולי בית-ספר לקצינים — דבר שאי-אפשר בלעדיו, באם מתכוונים באמת לאימונים של שנתוני-מתגייסים מדי שנה, וכנראה — גם להקמת יחידות-רזרב ממגויסי-החובה לכשישתחררו מן השירות. מענינת למדי ההנמקה הרשמית, האומרת כי היה הכרח לנקוט בצעדים אלה על מנת ליצור משקל-שכנגד לאר-גונים-הצבאיים-למחצה (בעלי אופי עדתי ומפלגתי בפועל), אשר נפוצו בארץ והפריעו את שלומה ובטחונה (בענין זה — ראה „מערכות”, חר-ברת נ"ח, עמ' 95).

כי אמנם מתכוונים להקמתם בהדרגה של כוחות רזרביים ניכרים — אפשר לראות מהודעת דובר לבנוני ממשלתי על „הכונה: לטפח צבא, מעשרה-אלף עד עשרים-אלף עצמתו, להגנת גבולותינו וחר-פינו — דבר שנעשה הכרחי במיוחד לאחר המאורעות המצערים בארץ-ישראל וכינונה של מדינת ישראל, חזקה ומזוינת-היטב, מדרום ללבנון”. עצמת צבאה של הלבנון עד כה — כ-3000 איש. באם יוגשם בלבנון חוק-שירות-חובה ברצינות — אפשר יהיה להוסיף על הצבא הקיים כ-10.000 אנשי-צבא ע"י שימוש, נאמר, בשני שנתונים מגויסים — במשך שנתים-שנה. אך ספק רב הוא, כמובן, האם יהיה הדבר ביכולתה הפיסית, הכספית וההדרכתית. ויתכן, כי ילכו שם בדרכים אטיות יותר. ואכן, מג'יד ארסלן, האמיר הדרוזי המשמש חיר-הגנה בלבנון, אמר, בראשית ספטמבר, כי לבנון תגיע בהדרגה,

הסכום הזה ב־1947. והרי אין בארצות אלו תנועה נכרת של יבוא־ההון, כבישראל. אף לגבי מצרים נראים הסיכויים כקודרים למדי. אמנם, אין ערכה של תבואה רב ביותר בייצוא שלה. אך יורדים והולכים מחירי צמר־הגפן המצרי.

כל אלה מבארים את דאגותיהן הכספיות של מדינות־ערב (פרט לסעודיה, כמובן). פניתה של עיראק אל „הבנק העולמי“, בדבר מלוה בן 4 מיליון ל"ס — לא מרוב נחת באה. והעמידה על המקח. בין בריטניה לעיראק, בענין גודל תשלומי־הנפט — נודעת לה חשיבות גורלית לגבי כל ממשלה עיראקית — על כל המסקנות המסתעפות מכך, לגבי מדיניות הפנים העיראקית — מזה, ולגבי מדיניות־הנפט במזרח — מזה.

להנהגת האימון הצבאי בבתי־הספר

באמצע ספטמבר הגישה הועדה, אשר נקבעה ע"י מיניסטרו־החנוך הלבנוני לעיבוד הצעת־חוק בענין הנהגת אימונים צבאיים בבתי־הספר, את הדין־החשובון שלה לממשלה. עתונות לבנון מספרת, כי יש לחכות לפתיחת האימונים בבתי־הספר במשך חודש אוקטובר 1949.

לפתימת הפרצות מימי המלחמה

בכתבה של ג' קמחי מסופר על כך, כי עיראק עושה עתה מאמצים לחדש את זיננה, ואת מלאי תחמושתו וציודו, של צבאה, אשר נפגעו לא־מעט בתקופת המלחמה בא"י: „אכן, „נתקבל ציוד־מה, אך יש עוד רבות לעשות, באשר ליבשה ובאשר לאוויר, עד ותכוסינה האבדות כולן“. אכן, אותם סוגי הציוד אשר הגיעו מבריטניה סייעו, סיוע חלקי, לסתום את הפרץ — אך לא איפשרו עדיין אפילו להחזיר אמת מעמד העיראקים למצב שמלפני המלחמה בישראל. וזאת לזכור, כי לפי דברי משרד־החצון הבריטי — באין כמובן לדעת, האם יקוימו בשלמות, ועד מתי יקוימו — ייערכו כל חווי־הזמנה חדשים, למשל לוח נשק וציוד לארצות־הערבים, רק על יסודות מסחריים, תמורת תשלום מובטח — וללא מתן אשראי לזמנים אחרים. אכן, אין הגבלה זאת חלה, כנראה, על השלמת המשלוחים לפי הסכמים קודמים, שמלפני המלחמה בישראל, אשר נדחו עד כל בשל ה„אמברגו“, ואלה כוללים נשק, כלי־חובלה, וכנראה — גם כמות של מטוסים. אך לכל הרחבה נוספת רצינית מפייע לע"ע, מצבה של עיראק, אשר אין ביכלתה להתחייב על תשלומים בהקדם.

המצוק התקציבי בעיראק (ובשאר מדינות הפלישה), ומסעי־המלחמה הארץ־ישראלי ענינים הקשורים כאילו רק בסוגיה הדוויה של פליטים ערביים מארץ־ישראל — איפשרו, לא־מזמן, הצצה מענינת ביותר לתוך בעית תקציב של עיראק, לנוכח מלחמתה בישראל. בעיה, אשר צוינה כבר לא־פעם מעל עמודי „מערכות“. אכן, ה„חידה“ של תקציב־צבא שגדל אך במעט בשנת־המלחמה, ושכביכול לא הפר כלל את איזונה התקציבי של המדינה, מתגלית עכשיו באור חדש ואחר במקצת.

ראשית הגילויים (בעיקר באמצעות כתבות של ג'ון קמחי) באה לרגלי מחאות בענין הפליטים, החיים חיי רעב־למחצה בשעה שעיראק — והדבר נתאשר ע"י שר־הכספים של אותה מדינה — יושבת „כעכבר השוכב על דינריו“, על חמש מאות אלף טון עודפים של חיטה ושעורה; אלא שהדגש של שר־הכספים הנו על כך כי „איש אינו רוצה לקנותם“ — וכי בשל כך אין מוצא מהמצוקה הכספית של ממשלתו. לדבריו, חיסלו הממשלות הקודמות (של חדשי המלחמה — ושל תקופת התכונה לקראתה, החזקת גייסות־המשלוח בעקבותיה) כל עודף ומלאי שהיו בגזברות המדינה — ואף הניחו אחריהן גרעון של למעלה מחמישה מיליון דינר (ל"ס), המוסיף לגדול גם השנה, לאחר שנכנסה לתפקידה הממשלה החדשה; וזה — לנוכח העובדה, כי גם סחר־היצוא של עיראק מתמוטט כמעט כליל. (בין השאר, בודאי — לרגלי הוזלת התוצרת החקלאית, בשנה האחרונה, בארצות שמעבר לים — ואמריקה בראש וראשונה). פירושו של דבר, כי „איזון“ תקציביה של עיראק, במשך השנתיים האחרונות, לא היה אלא על הניר בלבד — ועתה מתחיל המרצע לצאת מתוך השק הקרוע.

למען האמת, יש לציין כי הבעיה אינה עיראקית בלבד. סוריה, עבר־הירדן, ובמידה מסוימת, לבנון — כולן סובלות מאותה צרה עצמה: תקציבים בלתי־מאוזנים במציאות, נוכח מלאי תבואה שאין למכרו. והעדר הסדורים להחסנת התבואה ולשמירתה עושה מצב דברים זה לקרוב להפסד ללא־תקנה. מה ממדיו של חזיון זה אפשר לראות מתוך העובדה, כי גרעון סחר־החוץ של מצרים, סוריה, לבנון, עבר־הירדן ועיראק יחד, הגיע ב־1948 ל־110 מיליון ל"ס — לעומת מחצית

סעודיה

חוב' נדונה) — הרי כמקור הציוד העיקרי בשביל סעודיה ראו מאז מלחמת-העולם את ארצות-הברית. ביקורו של האמיר מנסור בלונדון נחשב לסימן של תמורה. ההשערה הנה, כי מאז מלחמת ארץ-ישראל נשתנתה מיסודה בחוגי המטה הכללי לי האמריקאי ההערכה הקודמת לגבי ערכם-בכוח של הצבאות הערביים, ולגבי הודאיות של השקעת ציוד צבאי בהם. ואפשר, ויש בגורם זה כדי לבאר (נוסף על שיקולים אחרים) את טעמו של הביקור הסעודי בלונדון, אשר בשנים האחרונות לא הביאה. כנראה, בחשבון כמקור אפשרי של אספקה צבאית לסעודיה.

ערב הסעודית — המגע עם בריטניה
ביקורו של מיניסטר-ההגנה הסעודי, האמיר מנ' סור (בנו של המלך אבן-סעוד) בבריטניה, באמצע ספטמבר ש.ז., עורר שורה של ידיעות והערכות בע-תונות. לרגלי ביקורו „גילוי" במברקים בבריטניה, „כי זה זמן-מה שוהה בטאיה, שבחבל חג'אז, מש-לחת-צבאית בריטית". האמת הנה, כמובן, כי מש-לחת זאת עושה בסעודיה מזה שנתיים ומעלה, והידיעה, על כך, ועל הרכבה, נמסרה ב„מערכות" בשעתו. ברם, אם המדריכים בסעודיה היו הברי-טים (פרט לעניני חיל-האוויר; על פעולות האמריקאים בשטח זה — ראה ב„מערכות",

תימן

אף מחאות השלטונות המקומיים למושל התימני. הבריטים הזהירו את האימאם אחמד, מלכה של תימן, כי באם לא תפסק הבניה — יישלחו מטוסים להרוס המצודה. ב-2 בספטמבר הוטלו פצצות סביב המצודה — במגמה להטיל אימה על חיל-המצב. התימנים נסוגו — אך חזרו ושבנו מאוחר יותר. אז התקיפו מטוסי ר.א.פ. את הבנין והרסוהו. לא נודע על אבדות בנפש.

האימאם אחמד, וצירו בקהיר, מחו על „הפצצת מצודה שבתוך שטחי תימן", ואיימו במסירת הענין לעיון האומות-המאוחדות, ובית-הדין הבינלאומי בהאג. הם טענו כי „אל לר.א.פ. להתערב בסכסוך פנימי רגיל בין השבטים, אשר רבים כמותו, ותמיד מגיעים הם לידי סידור ידידותי". תימן אומרת „לדרוש מבריטניה התנצלות ופיצויים".

תימן — והפצצת-שבטים בריטית
כזכור ל„נשכחות" של פעולות בריטיות בתקופה הקודמת בדרום חצי-האי הערבי, באו הידיעות — באמצע ספטמבר — על התקפות חיל-האוויר הבריטי על „שבטים תימניים שחדרו לתוך שטח-החסות הבריטי של עדן". למעשה, לא היה כנראה המדובר בשבטים בלבד — ופרטי המקרה אופיינים לדרך התהוותם של „אינצידנטים" בשטחי-חסות כאלה. ראש-שבט משבטי החסות, השריף של ביהאן, בנה בית-מכס במרגד (במערבו של שטח-החסות), כ-5 ק"מ מגבול עדן-תימן. המושל של המחוז התימני הסמוך טען כי מרגד — נמצאת בתחומו הוא. במשך אבגוסט הותקף בית-המכס כמה פעמים ע"י חבורות תימניות מזוינות. אח"כ החלו התימנים בונים מצו-דה, כשני קל"מ ממערב למרגד, ובניתה נמשכה על

מצרים

אין לסמוך הרבה על ידיעות אלו. העובדה שאין לפקפק בה היא המשך התאמנותם של קציני-צי מצרים באניות ובמוסדות-ההכשרה של הצי הבריטי.

מצרים — לטיפוח חרושת-הזין
במחציתן הראשונה של ספטמבר נתפרסמה בקהיר הודעתו הקצרה של מיניסטר-המלחמה המצרי, רי, מחמד הידאר פחה, אשר בישרה את השלמת הקר מתו של בית חרושת מצרי לבנית גופי

אני לפרעה

בימים הראשונים של ספטמבר בישר רדיו בירות כי בריטניה מעבירה לרשותה של מצרים שבע אניות-מלחמה, לדברי השדור, נמצאו אותה שעה שלוש מהאניות כבר בדרכן ממלטה למצרים, בר עוד שהשאר שהו עדיין בנמלים בריטיים. על אף פרטים אלה — לא אמר השדור דבר על סוגי הספינות וטיבן. מקורות אחרים הזכירו, כלאחר יד, אניות-משחית בין הספינות הנשלחות; אך